

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Муніципальна економіка»

на тему: **«РОЗВИТОК МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ КООПЕРАЦІЇ З
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»**

Виконавець:

Студентка ФЕУП

Мазур Катерина Ігорівна _____

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Фіалковська Анастасія Андріївна _____

Одеса 2020

АНОТАЦІЯ

Мазур К.І. «Розвиток міжрегіональної кооперації з реалізації проектів місцевого економічного розвитку».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Муніципальна економіка». – Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2020 рік.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження виступає процес місцевого економічного розвитку.

У роботі розглянуті наукові підходи до визначення терміну «міжрегіональна кооперація», визначені різновиди міжрегіональної кооперації та їх особливості, розглянутий зв'язок міжрегіональної кооперації та проектів місцевого економічного розвитку.

Проаналізована участь Одеської області у міжрегіональній кооперації приморських регіонів України, досліджені особливості реалізації проектів місцевого розвитку в рамках міжрегіональної транскордонної кооперації, оцінений потенціал Одеської області як бази для розробки та реалізації проектів місцевого економічного розвитку засобами міжрегіональної кооперації.

Виявлені проблеми розвитку міжрегіональної кооперації в Одеській області, здійснений огляд проектів місцевого економічного розвитку та проведена оцінка можливостей їх реалізації засобами міжрегіональної кооперації; обґрунтована ефективність розвитку міжрегіональної кооперації з реалізації проектів місцевого економічного розвитку.

Ключові слова: міжрегіональна кооперація, місцевий економічний розвиток, проекти, Одеська область, аналіз, проблеми, рекомендації, ефективність.

ANNOTATION

Mazur K.I. «Development of interregional cooperation for the implementation of local economic development projects».

Qualification work for a master's degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities» for the educational and professional program «Municipal Economy». – Odessa National Economic University. – Odessa, 2020.

The master's qualification work consists of three sections. The object of research is the process of local economic development.

The paper considers scientific approaches to the definition of the term "interregional cooperation", identifies the types of interregional cooperation and their features, the relationship between interregional cooperation and local economic development projects.

The participation of Odessa region in interregional cooperation of coastal regions of Ukraine is analyzed, features of realization of projects of local development within interregional cross-border cooperation are investigated, potential of Odessa region as base for development and realization of projects of local economic development by means of interregional cooperation is estimated.

Problems of development of interregional cooperation in Odessa region are revealed, the review of projects of local economic development is carried out and the estimation of possibilities of their realization by means of interregional cooperation is carried out; the efficiency of development of interregional cooperation on realization of projects of local economic development is substantiated.

Key words: interregional cooperation, local economic development, projects, Odessa region, analysis, problems, recommendations, efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ КООПЕРАЦІЇ	9
1.1. Наукові підходи до визначення терміну «міжрегіональна кооперація»	9
1.2. Різновиди міжрегіональної кооперації та їх особливості	19
1.3. Зв'язок міжрегіональної кооперації та проектів місцевого економічного розвитку	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ КООПЕРАЦІЇ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	39
2.1. Участь Одеської області у міжрегіональній кооперації Приморських регіонів України.....	39
2.2. Реалізація проектів місцевого розвитку в рамках міжрегіональної транскордонної кооперації.....	48
2.3. Потенціал Одеської області як бази для розробки та реалізації проектів місцевого економічного розвитку засобами міжрегіональної кооперації.....	56
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ КООПЕРАЦІЇ	67
3.1. Проблеми розвитку міжрегіональної кооперації в Одеській області	67
3.2. Огляд проектів місцевого економічного розвитку та оцінка можливостей їх реалізації засобами міжрегіональної кооперації	75
3.3. Ефективність розвитку міжрегіональної кооперації з реалізації проектів	85
ВИСНОВКИ	93

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98
ДОДАТКИ.....	107

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах кризового стану розвитку економіки особливо актуальним питанням стає посилення міжрегіональної кооперації. Україна з постійною періодичністю потрапляє у економічні, політичні, соціальні кризи. Розвиток міжрегіональної кооперації в таких умовах має зміцнити зв'язки між регіонами, які є основою державного суверенітету, національної безпеки та базисом для сталого розвитку.

У зв'язку з цим на різних рівнях: державному, регіональному і корпоративному, піднімаються питання щодо розробки та реалізації нової моделі міжрегіональної економічної взаємодії, що спирається на ринкову ефективність. Наголошується на необхідності залучення регіональних органів влади в процес залучення і забезпечення необхідних умов роботи для ефективних і конкурентоспроможних виробників з інших суб'єктів.

Реалізація даного завдання необхідна як для підвищення економічного потенціалу регіонів, так і для забезпечення національної безпеки, так як закрита економіка сильних регіонів (коли існує процес повного самозабезпечення) в кризовий період загальної соціальної напруженості може становити небезпеку для України, як унітарної держави. Скріплення регіонів міцними економічними та іншими зв'язками виключає небезпеку у разі регіонального сепаратизму.

Іншою важливою особливістю є можливість трансформації і розвитку міжрегіональних зв'язків до міжнародного рівня. Мова йде про системну взаємодію регіонів із зарубіжними країнами для розвитку і зміцнення економічного потенціалу регіонів, подальшої інтеграції нашої країни у світовий економічний процес не тільки на рівні держави, а й окремих її регіонів. Розробка і реалізація відповідної моделі міжрегіональної взаємодії стане додатковим гарантом соціальної стабільності в регіонах за рахунок потужного імпульсу диверсифікації економіки регіонів, підвищення їх стійкості, економічних зв'язків з іншими регіонами та зарубіжними країнами.

Слід зазначити, що питанням міжрегіональної кооперації присвячені праці О. Добржанської, Л. Літри, І. Порчхідзе, Ю. Грози, Т. Анакіна, Т. Сидорук, У. Ільницька та інших. Розвитку Українського Причорномор'я було присвячено досить велику кількість публікацій, в тому числі монографічні праці Б. В. Буркинського, М. І. Котлубая, В. М. Степанова, В. К. Симоненка, С. Р. Гриневецького, С. С. Жильцова, І. С. Зонна і ін., в яких в тому числі приділялась увага питанням міжнародного співробітництва Українського Причорномор'я. Транскордонні можливості співпраці України розглядалися в роботах Н. Мікули, І. Школи, О. Кірюхіна, Г. Кулешової, В. Левчука, Б. Короп та іншими. Водночас проблема розвитку міжрегіональної кооперації з реалізації проектів місцевого економічного розвитку на базі Українського Причорномор'я висвітлена недостатньо, що і обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою роботи є дослідження основних аспектів розвитку міжрегіональної кооперації з реалізації проектів місцевого економічного розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) з'ясувати наукові підходи до визначення терміну «міжрегіональна кооперація»;
- 2) визначити різновиди міжрегіональної кооперації та їх особливості;
- 3) розглянути зв'язок міжрегіональної кооперації та проектів місцевого економічного розвитку;
- 4) дослідити участь Одеської області у міжрегіональній кооперації приморських регіонів України;
- 5) розглянути особливості реалізації проектів місцевого розвитку в рамках міжрегіональної транскордонної кооперації;
- 6) з'ясувати потенціал Одеської області як бази для розробки та реалізації проектів місцевого економічного розвитку засобами міжрегіональної кооперації;

7) виявити проблеми розвитку міжрегіональної кооперації в Одеській області;

8) здійснити огляд проектів місцевого економічного розвитку та оцінка можливостей їх реалізації засобами міжрегіональної кооперації;

9) оцінити ефективність розвитку міжрегіональної кооперації з реалізації проектів місцевого економічного розвитку.

Об'єктом дослідження є процес місцевого економічного розвитку.

Предметом дослідження є розвиток міжрегіональної кооперації з реалізації проектів місцевого економічного розвитку.

Методи дослідження. В роботі було використано систему методів, направлену на досягнення поставленої мети та завдань. Зокрема в процесі з'ясування наукових підходів до визначення терміну «міжрегіональна кооперація», особливостей реалізації проектів місцевого розвитку в рамках міжрегіональної транскордонної кооперації використано методи аналізу та синтезу; визначення різновидів міжрегіональної кооперації та з'ясування їх особливостей, а також участь Одеської області у міжрегіональній кооперації приморських регіонів України досліджувалося за допомогою системно-структурного методу; зв'язок міжрегіональної кооперації та проектів місцевого економічного розвитку, проблеми розвитку міжрегіональної кооперації в Одеській області виявлялися за допомогою методів індукції та дедукції; потенціал Одеської області як бази для розробки та реалізації проектів місцевого економічного розвитку засобами міжрегіональної кооперації, ефективність розвитку міжрегіональної кооперації з реалізації проектів місцевого економічного розвитку досліджувалися за допомогою статистичного та документального методу; порівняльний метод використано в процесі огляду проектів місцевого економічного розвитку та оцінка можливостей їх реалізації засобами міжрегіональної кооперації.

Інформаційна база дослідження. Основою дослідження слугували наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних учених, нормативно-законодавчі акти України, підручники, статистичні дані

Головного управління статистики в Одеській області.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (85 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 137 сторінок. Основний зміст викладено на 97 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 8 рисунків.

Публікація. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікацію «Аналіз стану реалізації проектів місцевого розвитку в рамках міжрегіональної транскордонної кооперації», що було опубліковано у Науковому студентському віснику ФЕУП.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Міжрегіональна кооперація є складним поняттям, яке не знайшло єдиного відображення в наукових дослідженнях. Проведений аналіз дозволив сформулювати власне визначення – під міжрегіональною кооперацією пропонуємо розуміти заснований на міжрегіональній спеціалізації стійкий обмін між регіонами продуктами чи послугами, які виробляються чи надаються з найбільшою економічною ефективністю. Міжрегіональна кооперація передбачає наявність економічних зв'язків, починаючи від простого спільного виконання контрактів підприємствами до складної форми - створення і організації спільних підприємств. За своєю сутністю міжрегіональна кооперація - це процес з'єднання (синтезу) видів діяльності, які знаходяться в різних регіонах, в єдиний технологічний (управлінський) цикл, шляхом співпраці і комбінування виробництва і більш високого рівня його концентрації та менеджменту.

2. Сьогодні міжрегіональна кооперація є важливим фактором розвитку регіонів. При цьому вона є складним та різноманітним явищем, що обумовлює багатоманіття її видів. Серед них найбільш поширеним є поділ на такі види: кооперацію праці та виробництва; господарську кооперацію; галузеву кооперацію; горизонтальну кооперацію; споживчу кооперацію; сільськогосподарську кооперацію. Окрім цього, в останні роки набула актуальності транскордонна міжрегіональна кооперація. До форм міжрегіональної кооперації відносять наступні: поставка в регіон обладнання, надання ліцензій і (або) виробничого досвіду чи знань, підряд, спільне виробництво, спільні підприємства, спільні проекти, міжрегіональні компанії. Існує також поділ усіх форми на три: стратегічне партнерство; контрактне виробництво; субконтракти. Кожна з цих форм має свої переваги та недоліки, що обумовлює важливість і необхідність їх використання у

відповідних умовах.

3. Місцевий економічний розвиток доцільно розглядати як процес розвитку визначеної території за участю всіх зацікавлених сторін, для підвищення добробуту на підставі формування партнерських зв'язків між ключовими приватними та державними партнерами через використання місцевих внутрішніх ресурсів та конкурентних переваг. Місцевий економічний розвиток реалізується через проектний підхід, який дозволяє співвіднести можливості, ресурси, цілі, терміни, ефективність, координацію дій всіх рівнів влади, міжрегіональну кооперацію та міжгалузеву інтеграцію, мультиплікативний ефект. Важливу роль у реалізації проектів місцевого економічного розвитку відіграє міжрегіональна кооперація, яка дозволить об'єднати фінансові, людські, маркетингові, науково-технологічні, туристично-рекреаційні, інноваційні та інші ресурси для поставленої перед проектом мети.

4. Одеська область з-за свого важливого географічного положення – з виходом до Чорного моря та потужною морською інфраструктурою, стає важливим учасником міжрегіональної кооперації на базі Приморських регіонів України. В останні роки ця кооперація активно проявляється щодо проекту КНР «Новий шовковий шлях», який має пройти через 18 євразійських країн, включаючи Україну, забезпечуючи формування торгівельного коридору між Азією та Європою. Для цього в Одеській області існує значний потенціал, розпочинаючи з активними зв'язками з окремими китайськими провінціями (Фуцзянь, портом Циндао), закінчуючи нарощуванням культурних та освітніх проектів. Включення до міжрегіональної кооперації за цим проектом дозволило отримати зацікавленість китайських інвесторів у проектах місцевого економічного розвитку, зокрема розвитку портів Одеси та Чорноморська, Одеського аеропорту, будівництва автомобільних доріг та залізничних шляхів, енергетичних проектах, будівництві заводів та житла. Окрім того, Одеська область активно приймає участь і в інших проектах, які впроваджуються

міжнародними організаціями, особливо в рамках Конференції Приморських регіонів Європи.

5. Реалізація проектів місцевого розвитку в рамках міжрегіональної транскордонної кооперації в Одеській області досягла значного розвитку. На сьогодні вона базується на договорах між адміністративно-територіальними одиницями України та інших країн про співпрацю в різних сферах, таких як економіка, екологія, культура та спорт, освіта. Також міжрегіональна кооперація відбувається під егідою Асамблеї європейських регіонів, Робочої співдружності придунайських країн, Єврорегіону «Нижній Дунай», Асоціації європейських прикордонних регіонів, Асамблеї європейських виноробних регіонів, Конференції приморських регіонів Європи. Особливо актуальним для Одеської області є участь у Єврорегіонах (в першу чергу «Нижній Дунай», в рамках якого реалізуються проекти нарощення потенціалу морегосподарського та транспортного комплексу). Низка проектів була націлена на такі проекти місцевого розвитку, як торгівля агропромисловою продукцією, підтримка бізнесу, розвиток туризму, виробництво та впровадження передового досвіду у тваринницьких фермах.

6. Останніми роками в Одеській області досягнуті позитивні результати та важливі кроки здійснені у напрямку економічної інтеграції. Проте, незважаючи на зусилля з подальшого реформування умов для підприємницької діяльності, ведення бізнесу ще залишається ускладненим. Застарілі методи не сприяють впровадженню інновацій і не стимулюють нових учасників ринку розвивати новий бізнес. Існує необхідність проведення ефективних дій у сферах, що мають особливе значення. Тому, для нарощування потенціалу для розвитку міжрегіональної кооперації з реалізації проектів розвитку місцевих проектів області необхідні:

– створення сприятливих умов, що стимулюють експортну діяльність та інновації для диверсифікації експорту. Останніми роками в експорті переважає продукція сільського господарства та важкої промисловості, диверсифікація експорту залишається обмеженою. Для відновлення економічного росту і підвищення конкурентоспроможності Україні необхідно

створювати наукомістку інноваційну продукцію, продукцію з доданою вартістю для її експорту;

- сприяння розвитку навичок і компетенції малих та середніх підприємств, здатних підвищити їх конкурентоспроможність для експортної торгівлі

7. Проведений аналіз дозволив зробити висновок про наявність великої кількості різноманітних проблем міжрегіональної кооперації в Одеській області. В першу чергу це проблема безпеки, яка пов'язана з перекосом з експорту на імпорту. Далі до переліку проблем слід віднести неспівпадання регіональних та національних інтересів при реалізації міжрегіональної кооперації; слабе врахування геополітичних чинників та їх зміни; декларативність двостороннього міжрегіонального співробітництва на рівні окремих міст та районів; відмова від участі в окремих проектах; відмова від підтримки окремих починань, націлених на посилення міжрегіональної кооперації; основними сферами міжрегіонального (у першу чергу, транскордонного) співробітництва залишаються заходи у сфері культури, науки, освіти та спорту, але економічне співробітництво залишається при цьому недостатньо розвиненим; незадовільне використання міжнародної технічної допомоги в рамках програм Європейського Союзу; недостатність наявних інформаційних ресурсів щодо інвестиційного потенціалу цього регіону, інвестиційних пропозицій щодо співпраці з одеськими підприємствами, у т.ч. бракує англійської інформації; брак статистичної обробки даних щодо стану міжрегіональної кооперації; розбіжність у рівні розвитку інфраструктури транскордонної кооперації; недостатній рівень підготовки фахівців, які мають здійснювати міжнародне співробітництво; слабкий розвиток виробничої кооперації між підприємствами сусідніх транскордонних регіонів.

8. В Одеській області в наявності значна кількість розроблених та підготовлених до впровадження проектів місцевого розвитку, які можуть бути реалізовані засобами міжрегіональної кооперації. Проведений аналіз

цих проектів дозволив загострити увагу на таких з них, як: створення установи «Інформаційно-фінансовий центр сприяння розвитку агропромислового комплексу Одеського регіону»; впровадження категорії якості захищеного географічного зазначення як інструмента підвищення якості та конкурентоспроможності місцевих продуктів Одеського регіону; «Start-UP Університет»; будівництво об'єкту «Мостовий перехід через Сухий Лиман з підходами в с.Малодолинське на автомобільній дорозі Одеса-Чорноморськ» та інші. Усі вони направлені на реалізацію потенціалу Одеської області і можуть стати засобом посилення міжрегіональних зв'язків, виконуючи головну мету – економічний, соціальний, екологічний розвиток Одеської області.

9. На поточний момент відсутня єдина універсальна методика щодо оцінки ефективності проектів місцевого розвитку. Це пов'язано з різними сферами реалізації проектів, відсутністю методологічних розробок оцінки міжрегіональної складової в реалізації цих проектів та впливом великої кількості чинників на кінцеві результати реалізації. В цілому при реалізації таких проектів засобами міжрегіональної інтеграції доцільно виокремлювати стратегічну складову ефективності, яка полягає в оцінці можливого стратегічного ефекту від його реалізації; в довгостроковому та короткостроковому ефекті, оцінка яких здійснюється за мірою реалізації поставлених перед проектом завдань; в економічному, соціальному та екологічному ефекті від реалізації проекту як для Одеської області так і для інших регіонів, які приймають участь реалізації проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акбашева Г.Ш. Теоретические аспекты механизма межрегиональной кооперации промышленного сектора региона. Российское предпринимательство. 2011. № 3-2. С. 160-164.
2. Алаєв Э. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь. М.: Мысль, 1983. 350 с.
3. Андронова А. Стан та перспективи реалізації євроінтеграційної стратегії України в Одеській області. Моніторинг відносин Україна – ЄС: регіональний вимір. 2007. №3. С. 34-39.
4. Батуева Т.Б. Межрегиональная кооперация на основе конкуренции как фактор инновационного развития региона. Проблемы экономики. 2017. №1. С. 80-84.
5. Белєвцева В. В. Прикордонна кооперація: євро регіони як мости комунікації. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2006. № 33. С. 270-276.
6. Богомоллова Н.І. Оцінка транспортної забезпеченості економічних районів України в системі прискорення доставки вантажів і пасажирів. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2009. Вип. 28. С. 82–86.
7. Большая юридическая энциклопедия. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юрист, 2010. 847 с.
8. Бояківський Л. Енергетичний проект «Одеса-Броди-Гданськ» як приклад транскордонного співробітництва Україна-Польща. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія : Політичні науки. 2010. Вип. 4. С. 224-233.
9. Боярко І.М. Розвиток інноваційно-орієнтованого прикордонного співробітництва (на прикладі Сумської області): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05. К., 2008. 21 с.
10. Буркинский Б.В. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития. Одеса: Фенікс, 2005. 575 с.

- 11.Бутко М.П. Розвиток мережі шляхів автомобільного сполучення та її роль у зміцненні туристичного потенціалу України. Регіональна економіка. 2011. №2. С. 23-33.
- 12.В Болградском районе создадут 19 громад. Объединяться с другими селами жители не захотели.. URL: <http://trassae95.com/all/search/2016/07/13/v-bolgradskom-rajonesozdadut-19-gromad-objedinyatjsya-s-drugimi-selami-zhiteli-ne-zahoteli-32322.html>
- 13.Варналій З.С. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: [монографія]. за ред. З.С. Варналія; Нац. ін-т стратегічних досліджень. К.: Знання України, 2005. 497 с.
- 14.Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
- 15.Використання соціально-економічного потенціалу кооперації для розвитку сільських територій України: науково-аналітична доповідь. Львів: ДУ ІРД, 2017. 56 с.
- 16.Власенко Л.В. Спіробітництво Причорноморського економічного району з КНР у контексті інфраструктурного мегарегіонального проекту «Новий шовковий шлях». Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 13-2. С. 6-10.
- 17.Волик А.М. Розвиток сільськогосподарської кооперації в країнах Західної Європи (результати та можливості застосування в агропромисловому виробництві України): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.02; Ін-т аграр. економіки УААН. К., 2000. 21 с.
- 18.Волков С.К. Кооперация регионов как фактор повышения конкурентоспособности близлежащих территорий. Маркетинг в России и за рубежом. 2014. №3. С. 26-33.
- 19.Гвазава Н. Г. Сучасні концепції місцевого економічного розвитку. Державне будівництво. 2012. № 1. С. 20-28.
- 20.Головне управління статистики в Одеській області.. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>

- 21.Горняк О. В. Чинники розвитку транскордонного співробітництва з країнами-членами ЄС в Україні (на прикладі Одеської області). Економічний вісник Національного гірничого університету. 2016. № 4. С. 97-104.
- 22.Данилишин Б. Просторова організація продуктивних сил України: мезо- та мікрорегіональний рівень. Вінниця : Книга-Вега, 2007. 572 с.
- 23.Довідка про стан міжрегіонального співробітництва Одеської обласної ради з регіонами закордонних держав. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/pro-oblasnu-radu/napryamky-diyalnosti/mizhnarodna-diyalnist-ta-prykordonne-spivrobitnytstvo/mizhnarodne-spivrobitnytstvo/dovidka-pro-stan-mizhregionalnogo-spivrobitnytstva-odeskoyi-oblasnoyi-rady-z-regionamy-zakordonnyh-derzhav/>
- 24.Дроботюк О. Українсько-китайське економічне співробітництво: підсумки 2010 – 2018 рр. Україна-Китай. 2019. №18. С. 25-29.
- 25.Економічна енциклопедія : у 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний та ін. К. : Академія, 2001. Т. 2. 848 с.
- 26.Жаліло Я.А. Щодо інституційних засад стратегування регіонального розвитку в Україні. Стратегія розвитку України. 2018. №1. С.18-23.
- 27.Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. 2-ге вид., доп. і перероб. К. : Логос, 2001. 380 с.
- 28.Зміни адміністративно-територіального поділу Одеської області. URL: <https://odeska.land.gov.ua/zminy-administratyvno-terytorialnoho-podilu-odeskoi-oblasti/>
- 29.Ільченко Н. Транскордонне співробітництво в Україні: перспективи розвитку євро регіонів. Державне будівництво. 2012. № 2. С. 25-31.
- 30.Іртищева І. О. Інституційні аспекти формування моделі економічного зростання Причорноморського регіон. Економічний аналіз. 2018. Т. 28(1). С. 62-70.
- 31.Кавтиш О.П. Проектний менеджмент як ефективний інструмент соціально-економічного розвитку територій в Україні. Сучасні проблеми

- економіки та підприємництво. 2011. Вип. 8. С. 25-33.
32. Канакина В.А. Современные виды кооперации. Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В.Г. Белинского. 2011. № 24. С. 275–278
 33. Кашбразиев Р.В. Международная кооперация в системе экономических категорий. Актуальные проблемы экономики и права. 2012. № 2. С. 49-54.
 34. Керецман В.Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти: монографія. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 188 с.
 35. Кикоть В.И. Теоретические аспекты формирования понятия «регион». Экономика строительства и природопользования. 2017. № 2 (63). С. 61-65.
 36. Кобилянська А. В. Міжнародна економічна інтеграція Одеської області в контексті програм транскордонного співробітництва ЄС. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 21(1). С. 96-99.
 37. Коваленко С. І. Пріоритети розвитку єврорегіону «Нижній Дунай»: кластерні ініціативи. Соц.-ек.проблеми сучас.періоду України. 2014. Вип. 2. С. 274-284.
 38. Коваленко С. Концепція транскордонних кластерних систем в контексті розвитку технологічного укладу. Вісник ТНЕУ. 2014. № 3. С. 100-112.
 39. Ковтун О. І. Міжпідприємницька кооперація як засіб формування та забезпечення раціональної структури економіки регіонів. Агросвіт. 2011. № 20. С. 16-24.
 40. Комірна В. В. Модель змістового наповнення поняття «регіон». Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 12. С. 63-65.
 41. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141.
 42. Корягіна А. Д. Економічна сутність поняття «кооперація». Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. 2010. № 3. С. 46-50.
 43. Косарев А.Н. Значимость межрегиональной кооперации в развитии

- национальной инновационной системы. Актуальные вопросы функционирования экономики Алтайского края. 2014. № 6. С. 66-82.
44. Красножон О. С. Українсько-румунські відносини в контексті транскордонного співробітництва одеського регіону. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія : Політологія. 2016. Т. 273, Вип. 261. С. 119-123.
45. Кузнецова О.В. Межрегиональное сотрудничество в России: перспективы кооперации региональных властей. Региональные исследования. 2019. №1. С. 16-25.
46. Ліба Н. С. Поліваріантність поняття «регіон». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 14(2). С. 10-13.
47. Медведев Н.П. Политический регион: к вопросу о сущности понятия. Региональное и муниципальное управление: вопросы политики, экономики и права. 2017. № 4 (9). С. 25-35.
48. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.
49. Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади. Посібник з основ теорії і практики МЕР / Джордж Едвард (Тед) Треллер, керівник авторського колективу / Перекл. з англ. – Федерація канадських муніципалітетів / Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2014. 119 с.
50. Місцевий економічний розвиток і постконфліктне відновлення. URL: www.ilo.org
51. Никулина О.В. Международная кооперация как механизм взаимодействия промышленных предприятий в сфере инноваций. Национальные интересы: приоритеты и безопасность. 2016. №4. С. 88-102.
52. Паспорт Одеської області 2019 рік. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/5e4b8e0dd6ec2.pdf>.

- 53.Петрович Й.М. Виробниче кооперування як фактор інтенсифікації інноваційного процесу на підприємствах України. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2008. № 611. С. 3–12.
- 54.Политическая энциклопедия. В 2-х томах. Том 2. М.: Дело, 1999. 688 с.
- 55.Пріоритети та механізми міжрегіональної та транскордонної співпраці для реалізації потенціалу розвитку, нагромадженого при підготовці та проведенні Євро-2012. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/prioriteti-ta-mekhanizmi-mizhregionalnoi-ta-transkordonnoi>
- 56.Про затвердження Договору про співробітництво між Чорноморською міською радою Одеської області (Україна) і адміністрацією міста Девня (Варненська область, Республіка Болгарія). URL: <http://cmr.gov.ua/prozora/documents/type/ProektRishennyaDepKom/show/259/>
- 57.Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. №156-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 90.
- 58.Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 554. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-%D0%BF#Text>
- 59.Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
- 60.Про затвердження Правил охорони поверхневих та підземних вод від забруднення стічними водами: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1999 р. №465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-99-%D0%BF#Text>
- 61.Про затвердження Програми залучення зовнішніх ресурсів та розвитку міжнародної діяльності Одеської області на 2018-2020 роки: Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 21.12.2017 р. №584-VII. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/584-VII.pdf>

62. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. №1087-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 5. Ст. 35.
63. Про припинення участі Одеської обласної ради в проекті «Чиста ріка» у рамках Спільної Операційної Програми «Румунія-Україна 2014-2020»: Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 20.12.2019 р. №1195-VII. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/1195-VII.pdf>
64. Про реалізацію та співфінансування інфраструктурного проекту «Чиста ріка» у рамках Спільної Операційної Програми «Румунія-Україна 2014-2020»: Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 21.12.2018 р. №900-VII. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/900-VII.pdf>
65. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 р. №2850-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 51. - Ст. 548.
66. Райсовет обратился к руководству Украины и Болгарии с просьбой сохранить Болградский район. URL: <http://izmail.es/article/38277/>
67. Реутов В.Є. Транскордонне співробітництво регіонів України: теоретико-практичні аспекти розвитку. Ефективна економіка. 2011. №12. С. 28-33.
68. Реформа місцевого самоврядування на Півдні України: основні тенденції та проблеми (на прикладі Одеської та Миколаївської областей): Аналітична записка. Регіональний розвиток. 2019. №1. С. 3-17.
69. Сайт Головного управління Державної служби статистики України Одеської області.. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
70. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
71. Сич Н. А. Проект як інструмент вирішення соціально-економічних проблем території. Управління сучасним містом [Текст]. 2009. № 1-4/1-12 (33-36). С. 67–74.
72. Соціально-економічне дослідження «Огляд соціально-економічної ситуації в Одеському регіоні: тенденції та перспективи». Укл.: В.Ю. Філіппов. Одеса: [б.в.], 2019. 44с.

73. Став відомий рейтинг районів Одещини. URL: <http://dumka.odessa.ua/stav-vidomiy-reyting-rayoniv-odeshhini/>
74. Степанова К. Економічні інтереси Українського Причорномор'я в нових умовах (контекст політики євроінтеграції). Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2016. № 3. С. 29-36.
75. Степанова К.В. Українське Причорномор'я в системі євро регіонального співробітництва. Socio-economic problems of the modern period of Ukraine. 2016. №3. С. 135-139.
76. Сторонянська І.З. Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції. Львів : ІДР НАНУ, 2010. 324 с.
77. Стратегія розвитку Одеської області на 2021-2027 роки. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky/>
78. Тодоров І. Регіональний вимір ініціативи ЄС «Східне партнерство» в Україні. Чорноморський літопис. 2013. № 8. С. 38-40.
79. Удод Є.Г. Проектний підхід щодо підсилення спроможності територіальних громад в умовах децентралізації. Public administration aspects. 2015. №4. С. 6-13.
80. Українсько-китайський інвестиційний форум в Одесі. URL: <https://osatrq.edu.ua/ukrayinsko-kitayskiy-investitsiyniy-forum-v-odesi/>
81. Уманець Т. В. Поняття суті управлінської категорії «регіон» та її типи в умовах трансформації структури господарства України. Статистика України. 2004. № 4. С. 83–90.
82. Филатова Е.М. Экономические взгляды Герцена и Огарева. М.: Политиздат, 1953. 383 с.
83. Харазішвілі Ю. М. Міжрегіональний рух товарів і послуг як новітній індикатор економічної безпеки регіонів України. Економіка України. 2014. № 12. С. 38-56.
84. Щодо використання потенціалу міжрегіонального співробітництва у комплексному розвитку приморських регіонів України". Аналітична

записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/968/>

85. Ярославцев А.В. Кооперация: понятие, виды, механизмы создания, условия для эффективной деятельности потребительских обществ: методические рекомендации для муниципальных образований Хабаровского края. Хабаровск: СМОХК, 2018. 188 с.